

Coordinació
Autonòmica de Drogues
de les Illes Balears

EQUIP DE LA COORDINACIÓ
AUTONÒMICA DE DROGUES

Francisca Bibiloni Guasp

Llicenciada en farmàcia, actualment ocupa la plaça de coordinadora autonòmica de drogues.

Equip de tècniques en drogodependències:

- M. Magdalena Borràs Mateu, auxiliar administrativa
- M. Eugènia Janer Dorce, diplomada en treball social
- Cristina Mayol Quetglas, diplomada en treball social
- Isabel Morey Cañellas, llicenciada en filosofia i ciències de l'educació (secció de psicologia)
- Catalina Salom Niell, diplomada en educació social
- Rut Suárez Garcés, llicenciada en sociologia

Totes les tècniques tenen una gran experiència en temes d'addiccions.

Resum

Es descriuen breument les actuacions que es fan des de la Direcció General de Salut Pública i Participació, de la Conselleria de Salut, emmarcades en la Coordinació Autonòmica de Drogues i les actuacions de coordinació amb la xarxa comunitària sobre addiccions.

Paraules clau

Prevenió / Tractament / Inclusió social / Formació / Observatori / Addiccions

Resumen

Se describen brevemente las actuaciones que se llevan a cabo desde la Dirección General de Salud Pública y Participación, de la Conselleria de Salut, emmarcades dentro de la Coordinación Autonómica de Drogas y las actuaciones de coordinación con la red comunitaria de adicciones.

Palabras clave

Prevenición / Tratamiento / Inclusión social / Formación / Observatorio / Adicciones

La Coordinació Autònoma de Drogues, segons la Llei 4/2005 de 29 d'abril, s'encarrega de coordinar les actuacions en matèria de drogues que es duen a terme a les Illes Balears. A més a més, el Decret 24/2015, de 7 d'agost, pel qual s'estableixen les competències i l'estructura orgànica bàsica de les conselleries de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, en l'article 2.6, recull que la Direcció General de Salut Pública i Participació té, entre altres competències, prevenir i tractar les drogodependències.

Aquesta coordinació està integrada en la Direcció General de Salut Pública i Participació de la Conselleria de Salut, que planifica, coordina i executa actuacions emmarcades en diferents àrees d'intervenció. La Coordinació Autònoma de Drogues disposa d'un equip multidisciplinari de professionals (treball social, auxiliar d'administració, educació social, psicologia i sociologia), que s'encarrega de possibilitar abordar les addiccions seguint les prioritats establertes.

La Coordinació Autònoma de Drogues actua en diferents àrees d'intervenció, com són la prevenció, el tractament, la inclusió social, la formació i la informació i en l'Observatori autonòmic de drogues.

1. Àrea de prevenció

Des de l'àrea de prevenció es treballa prioritàriament en els àmbits **educatiu i comunitari**.

En l'**àmbit educatiu** s'ofereixen programes preventius i actuacions diverses (concursos, campanyes...) adreçats a educació primària i secundària. Els programes que s'impulsen són «Bon dia salut», «Respir@ire», «Decideix» i «THC supera el repte».

La dinamització (difusió, presentació, explicació, seguiment i valoració) d'aquests programes la du a terme una educadora social als municipis de Palma i Marratxí. A la part forana de Mallorca i a la resta d'illes, hi ha coordinació amb els equips comunitaris dels consells insulars per fer el seguiment de la implementació dels programes. La Coordinació Autònoma de Drogues proporciona als centres educatius tot el material didàctic per implementar aquests programes i fa el seguiment de la implantació per part del personal docent.

Durant el curs escolar 2016-2017 a les Illes Balears, aquests programes s'han aplicat i han arribat a un total de 9.854 alumnes i hi han participat 397 docents.

Font: elaboració pròpia.

Imatge 1. «Bon dia salut»

«Bon dia salut» és un programa escolar que treballa la promoció dels hàbits saludables i la prevenció de les drogodependències, a partir d'una proposta metodològica ajustada a les competències dels infants al llarg de totes les etapes educatives. Aquest programa és una adaptació del programa «Saúde na Escola», de la Xunta de Galícia.

Font: elaboració pròpia.

Imatge 2. «Decideix»

Un altre dels programes escolars que s'ofereix és el programa «Decideix», adreçat al jovent que cursa l'ESO. Treballa les habilitats personals i socials per fer front a les influències socials i la pressió de grup. També treballa els factors afectius i cognitius que intervenen a l'hora de prendre decisions. L'objectiu general és que l'alumnat aprengui a decidir respecte del seu consum de drogues.

Es tracta d'ensenyar a identificar les situacions en què es prenen decisions sobre l'ús de drogues legals i il·legals, i utilitzar els coneixements que es tenen per adoptar la decisió adequada quan es troben en aquestes situacions.

Font: elaboració pròpia.

Imatge 3. «Respir@ire»

«Respir@ire» és un programa escolar enfocat a prevenir el consum de tabac en adolescents que cursen l'ESO. S'informa l'alumnat de les conseqüències de fumar, es facilita al professorat el tractament d'aquest tema per prevenir-ne el consum o per intentar-ne retardar l'inici del consum experimental per part de l'alumnat.

Font: elaboració pròpia.

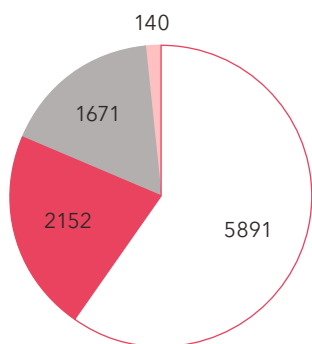
Imatge 4. THC supera el repte»

Finalment cal parlar de «THC supera el repte», un programa adreçat al jovent que està en situació de vulnerabilitat o que ja s'han iniciat en el consum de cànnabis. Es pretén oferir una eina educativa al professorat de les Illes Balears enfocada a donar coneixements sobre el cànnabis i a prevenir-ne el consum.

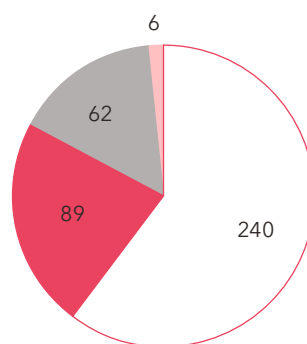
Els objectius que es pretenen assolir són: informar sobre el cànnabis i els riscos associats al consum; afavorir la reflexió sobre el consum de drogues i, en concret, del cànnabis; facilitar una forma pràctica de prevenció de consum de cànnabis entre joves i retardar-ne l'inici del consum i, en tot cas, informar sobre un consum de menor risc.

Dades desglossades per programes:

Gràfic 1. Alumnat per programes

Gràfic 2. Professorat implicat

Bon dia salut
 Respirar@ire
 Decideix
 THC Supera el Repte

Font: elaboració pròpia.

Taula 1. Resultats del curs 2016-2017

Curs escolar 2016-2017	«Bon dia salut»		«Respir@ire»		«Decideix»		«THC supera el repte»	
	Docents	Alumnes	Docents	Alumnes	Docents	Alumnes	Docents	Alumnes
Totals	240	5.891	62	1671	89	2152	6	140

Font: elaboració pròpia.

Així mateix, en l'àmbit educatiu també es duen a terme actuacions de prevenció i de sensibilització. Un exemple d'aquest tipus d'actuacions és el Concurs de pòsters i clipmetratges de prevenció de consum de tabac en joves escolaritzats.

La Direcció General de Salut Pública i Participació, juntament amb el Servei de Salut, la Direcció General d'Innovació i Comunitat Educativa de la Conselleria d'Educació i Universitat, l'Associació Espanyola contra el

Càncer, l'Associació Balear d'Infermeria Comunitària, el Col·legi Oficial d'Infermeria i la Societat Balear de Medicina Familiar i Comunitària, convoca des de l'any 2014 aquest concurs, amb l'objectiu de fer participants els joves de les Illes Balears en la creació del material gràfic i audiovisual per a la prevenció del consum de tabac, a partir d'una reflexió crítica sobre els riscos propis derivats del consum, i afavorir així els missatges preventius entre iguals.

Font: elaboració pròpia.

Imatge 5. Concurs de pòsters i clipmetratges

Poden participar en el concurs els centres educatius l'alumnat dels quals participi en alguna de les activitats programades de prevenció del consum de tabac. Hi pot participar l'alumnat de cinquè i sisè d'educació primària, d'ESO i de formació professional bàsica.

Una altra de les actuacions que es fan en l'àmbit educatiu és facilitar l'assessorament a professionals que treballen amb joves i que han d'abordar algun tema en matèria d'addiccions. Així mateix, es procura oferir una orientació en actuacions preventives mitjançant la coordinació institucional.

Per a la població universitària, es du a terme un projecte de formació entre iguals en prevenció d'addiccions.

Es fan accions per abordar la prevenció i disminució de risc en l'ambient universitari. S'utilitza la metodologia d'igual a igual (*peer to peer*). Per això es comença amb una formació impartida per professionals de prevenció sobre addiccions als estudiants universitaris interessats i, juntament amb aquests, es posen en marxa accions de sensibilització dins aquest entorn. L'objectiu és augmentar la consciència de la problemàtica associada a les addiccions i a l'abús, promoure estils de vida saludables i informar sobre la reducció de riscos.

Solen participar en diferents actuacions de sensibilització coincidint amb celebracions nacionals i internacionals com per exemple: el Dia Internacional dels Estudiants, el Dia Internacional contra la Violència de Gènere, el Dia sense Alcohol, el Dia Mundial de la SIDA, el Dia sense Jocs d'Atzar, el Dia Mundial sense Tabac, etc.

Quant a **l'àmbit comunitari**, el treball se centra a informar la població sobre les addiccions, sensibilitzar-la en la prevenció i en l'abordatge, i treballar conjuntament per prevenir les addiccions i promoure hàbits saludables.

Com a actuacions de sensibilització, es commemoren diferents dies mundials, locals, estatals i internacionals, entre els quals cal destacar el Dia Mundial sense Tabac (31 de maig) i la Setmana sense Fum, el Dia sense Drogues (26 de juny), el Dia sense Jocs d'Atzar (29 d'octubre) i el Dia sense Alcohol (15 de novembre). Les accions que es fan varien en funció de la necessitat d'abordar un tema en

Imatge 6. «Tria triar»

TRIA TRIAR!!

Font: elaboració pròpia.

plataforma
per un
OCI DE
QUALITAT

Font: elaboració pròpia.

Imatge 7. Plataforma per un oci de qualitat

Cal destacar la Plataforma per un oci de qualitat, en el qual hi ha representació d'organismes públics, empresarials, privats i associacions.

La finalitat de la plataforma és generar i implementar una estratègia de dinamització de les entitats de la societat civil (organitzacions de la indústria i entitats ciutadanes) i les administracions públiques per propiciar un procés actiu de relació i de treball encaminat a establir estratègies comunes i a desplegar actuacions per un oci de qualitat per prevenir el consum i reduir el risc que s'hi associa i per promoure la salut.

concret i de fer ressò d'algun missatge que es valori necessari (jornades, notes de premsa, cinefòrums temàtics, xerrades...).

El Dia Mundial sense Tabac sol ser una de les commemoracions més destacades, ja que hi participen diferents societats científiques, organismes i entitats que lluiten per prevenir el consum de tabac i per la deshabitació tabàquica. La Coordinació Autònoma de Drogues, per a aquest dia, gestiona i difon l'agenda d'activitats que es faran durant la Setmana sense Fum a les Illes Balears, a partir de la recopilació d'iniciatives que des de les institucions es duen a terme. Així mateix, adapta i edita material gràfic de sensibilització perquè es puguin distribuir a les taules informatives i a la xarxa de recursos comunitaris que treballaran durant la Setmana sense Fum i durant el Dia Mundial.

A més d'aquestes actuacions de sensibilització que es fan anualment, se'n promouen i se n'impulsen d'altres a partir de les necessitats detectades en la població. Així doncs, des del 2016 es du a terme una campanya **#nosiguise** sobre la prevenció de consum abusiu d'alcohol en les festes

populars (període estiuenc) de les Illes Balears adreçada al **jovent major de devuit anys** i a adults. S'utilitzen les xarxes socials i diferent material gràfic per emetre missatges preventius i de reducció de riscos del consum d'alcohol. La intenció és que els departaments de les festes dels ajuntaments s'impliquin en la difusió de la imatge i dels missatges de la campanya a través dels webs institucionals. Per a la campanya, s'edita material de marandatge (xapes, pòsters, ulleres...). Per complementar aquesta actuació de sensibilització, la Coordinació Au-

Imatge 8. #nosiguise

Font: elaboració pròpia.

tonòmica de Drogues posa taules informatives a diversos municipis coincidint amb la celebració de les festes populars. Durant el 2017, es varen dur a terme trenta intervencions: es varen posar estands informatius, es varen dur a terme dinàmiques relacionades amb la sensibilització sobre els efectes del consum d'alcohol i es va lliurar material específic de la campanya als diferents municipis de les Illes que ho varen sol·licitar. Es va calcular que varen passar per cada taula una mitjana de cent cinquanta persones. A més, aquesta campanya va tenir una gran repercussió a les xarxes socials com Facebook i Twitter.

2. Àrea de tractament i d'inclusió social

L'àrea de **tractament i d'inclusió social** s'encarrega de la coordinació amb les institucions que duen a terme l'atenció a les drogodependències; la recollida d'indicadors i de registres tant per part dels recursos de tractament com dels diferents dispositius d'assistència de la xarxa d'addiccions; l'elaboració de normatives; la planificació de la intervenció necessària per cobrir les necessitats assistencials a la nostra comunitat; els grups de treball per homogeneïtzar l'oferta de programes assistencials que s'ofereixen als centres de tractament.

Per cobrir aquestes necessitats assistencials, des de la Direcció General de Salut Pública i Participació se signen convenis i subvencions.

Per atendre la població amb problemes d'addiccions hi ha diferents recursos: ambulatoris: les unitats de conductes addictives (UCA); residencials: programes de disminució de danys; programa de manteniment amb metadona; programa de dispensació de metadona a les oficines de farmàcia.

En relació amb les unitats de conductes addictives (UCA), cal destacar que existeix una unitat (UCA-JOVE) específica per atendre persones menors de vint-i-un anys amb problemes d'addiccions, ubicada a Mallorca. Aquest centre actualment el gestiona l'Isalut i disposa d'un equip interdisciplinari format per professionals de la medicina, de la psicologia, del treball social i de l'educació social. El telèfon de contacte és el 971 282 405, amb un horari d'atenció de matí i d'horabaixa per facilitar-hi l'accés del jovent. Una part fonamental del treball amb el jovent és l'abordatge amb les famílies, amb les quals es fa tota una feina d'orientació per dur a terme a la llar.

Durant l'any 2017, es varen atendre a les UCA de les Illes: 5.264 casos a Mallorca, 773 a Eivissa-Formentera i 583 a Menorca.

3. Informació i orientació

Per informar tant la ciutadania com els professionals interessats o preocupats pel tema de les addiccions, hi ha diferents eines, instruments i recursos d'informació.

En primer lloc, el servei CRIDA. És un servei a partir del qual el personal tècnic informa les persones interessades sobre diferents qüestions relacionats amb les addiccions (normativa, recursos, orientacions...). S'informa i s'assessora per via telefònica (tel. 971 177 848) o a través del correu electrònic (pladrogues@dgsanita.caib.es) sobre addiccions.

Imatge 9. CRIDA

Font: elaboració pròpia.

Així mateix, hi ha dues eines informatives en què s'exposen els recursos i programes existents per abordar les addiccions a les Illes Balears. Encara que actualment està en fase d'unificació en una sola eina, es disposa de:

Font: elaboració pròpia.

Imatge 10. Programes de prevenció en drogodependències i altres addiccions

Document en línia de consulta i referència que descriu els programes i les accions que es duen a terme en diferents àmbits de la prevenció de les addiccions a les Illes Balears. Està dividit en cinc àrees d'intervenció (educatiu, familiar, comunitari, laboral i d'oci) i es pot consultar quina institució o entitat fa l'actuació i la descripció detallada de cada un dels programes i activitats que es duen a terme.

Guia de Recursos de Drogodependències i Addiccions de les Illes Balears

www.infodrogues.caib.es

Font: elaboració pròpia.

Imatge 11. Guia de recursos de drogodependències i altres addiccions

Document en línia que pretén informar professionals i ciutadania sobre els recursos existents a les Illes Balears en matèria d'addiccions, incloent els àmbits de la prevenció, el tractament, la inclusió social, la formació i la investigació.

Aquesta eina permet la cercar informació per índex per territori (illes), per àmbit d'actuació i per tipus de substància o d'addicció.

Eina que, a més de descriure el tipus de servei i recurs (institucional o entitat social), desglossa cada una de les actuacions que es fan i descriu els programes concrets que desenvolupen.

4. Àrea de formació

Cada any s'organitzen i es duen a terme diferents activitats formatives i de sensibilització adreçades a professionals que treballen en l'àmbit de les addiccions de tota la comunitat autònoma.

Aquesta formació anualment es pot plantejar en actuacions específiques de prevenció i d'altres de tractament i d'inclusió social, o bé aprofitar una temàtica d'abordatge integral i presentar unes jornades en què es convida a participar no sols a professionals rellevants en la pràctica professional (investigadors...), sinó també a totes les persones representants de les institucions, entitats i organismes involucrats en la matèria.

Les actuacions de formació, tant estatals com europees com autonòmiques, es publiquen en el web www.infodrogues.caib.es i se'n fa difusió interna a tota la xarxa de recursos que treballa en addiccions.

5. Observatori autonòmic de drogues

L'observatori autonòmic de drogues és l'encarregat d'extreure informació representativa de les Illes Balears en relació amb les prevalences de consum a partir de la informació de les enquestes estatals del Pla Nacional sobre Drogues; d'elaborar informes sobre els indicadors d'inicis de tractament, d'urgències hospitalàries i de mortalitat relacionades amb el consum de substàncies a les Illes Balears; així com d'informar i ser canal de connexió i transmissió d'alertes relacionades amb substàncies psicoactives en el Sistema Espanyol d'Alerta Primerenca (SEAT).

També és l'encarregat d'investigar el consum de substàncies psicoactives noves, amb la finalitat d'implantar accions noves en el camp de les addiccions. Així mateix, també elabora memòries que recullen les actuacions que fa la Coordinació.

Imatge 12. Enquestes sobre l'ús de les drogues

www.infodrogues.caib.es

Font: elaboració pròpia.